

Kyläyhteisön selviytymistarina – silmäkääntötemppeja Pohjois-Karjalassa

Taustaa

Lopen yläkoulussa 9 C -luokalla opiskellut Lauriina Muikku on kirjoittanut äidinkielen ja kirjallisuuden tutkielman vuonna 2012. Mielenkiintoinen ja tasokas tutkielma käsittelee ajankohtaisia aiheita, joita ovat ainakin Simpauttaja, Heikki Turunen ja kyläyhteisön selviytymistarina.

Kirjoittajan taustakin vuonislahtelaislähtöisenä antaa aiheeseen oman jännitteensä. Lauriina Muikun isoäiti asuu edelleen Vuonislahdessa.

Otteita tutkielmasta, jotka kirjoittajan suostumuksella nyt julkistetaan, on luetavissa netissä sivulla www.vuonislhti.fi.

Kirjan valinta

Olen aina halunnut kuulla äidin ja isän lapsuudesta ja elämästä Pohjois-Karjalassa. He molemmat ovat kasvaneet maalla sisarusten ja vanhempien kanssa. Tarinat vaatimattomissa oloissa, mutta onnellisina ovat saaneet minut aina kadehtimaan heitä. Olisin halunnut itsekin elää ajalla, jolloin ei ollut sähköä ja oli tehtävä itse lähes kaikki. Nykyään melkein kaikkeen kuuluu jokin elektroninen laite ja kaiken halutaan olevan helppoa ja nopeaa.

Pohjois-Karjalan elämäntyö kiinnostaa minua paljon. Ihmiset, luonto, puhetyö, ne ovat aina olleet osana elämääni ja olen halunnut pitää niistä tiukasti kiinni.

Tämä kaikki vaikutti kirjavalmintaani. Halusin kirjan, jonka lukeminen olisi jo nautinto ja josta kirjoittaminen olisi luontevaa ja innostavaa. En itse olisi keksinyt Heikki Turusen Simpauttajaa, mutta äitini auttoi hieman kirjavalminnassa.

Kirjan juoni keskittyy itäsuomalaiseen kylään, Ollinsalmeen, joka sattumoisin on äitini kotikylä. Kylän oikea nimi on Vuonislahti, sillä Turusen oli vaihdettava oikean kylän ja asukkaiden nimiä. Kirjassa mainitaan vain yksi henkilö oikealla nimellä, Jussi Sorsa. Ukkinen. Kohta ei ole imartelevalta, mutta ei se hävetäkään.

Päätin tarkastella kirjassa sen todellisuuden kuvaa ja verrata kirjaa elokuvaan.

Analyyssi

Aloitin lukemaan kirjaa joulun jälkeen. Odotin innolla, sillä minulla oli paljon odotuksia. Tyrmistyin, kun olin lukenut ensimmäiset sata sivua. Sanat, kuvausten monimutkaisuus ja henkilöiden korkea lukumäärä saivat minut aivan sekaisin. Aloin lukea vaikeimmat murre-kohtat ääneen ja pitämään kirjaa henkilöistä. Tilanne helpottui ja pääsin vauhtiin.

Heikki Turunen on saanut kuvan nuoresta Imppa Rynnäsestä, omasta veljestään Veijo Turusesta, joka lähti riitauduttuaan isänsä kanssa töihin naapuriin, Rynnästen Paateriin. Simpauttajan päähenkilön Imppa Rynnäsen velti, Otto Rynnänen on loistavasti keksitty henkilö. Otto on höpelö peräkamarin poika (pohjoiskarjalainen kuvaus), joka veistelee rannalla puusta naishahmoja. Otto koettiin oudoksi ja kummalliseksi. Pelkkä erilaisuus riitti siihen, että häntä syrjittiin ja hänelle naureskeltiin avoimesti. Saman koki Eeva Rynnänen nuorena emäntänä. Hänen puutaidettaan alettiin arvostaa vasta myöhemmin ja juuri häneen Turunen viittasi Otto Rynnäsen hahmolla.

Koko kirjan ajan seurattiin vähävaraisten kyläläisten elämää ja toimeen tuloa sodan jälkeisenä aikana. Juopottelu, tupakan poltto ja eteenkin kiroilu, olivat aivan arkipäiväistä. Heikki Turunen on tuonut esiin hyvin säätämisen, haukkumisen ja riitelyn.

Kyläläiset arvostivat miehissä ahkeruutta ja työn tekemistä, kun nuorissa tätä ei ilmennyt. Isänmaallisuus oli arvoista ehkä suurin. Kuuno Taivaisessa nämä kaikki toteutuivat täysin. Hän oli sodan käynyt, hyvin suora, säästäväinen työmies, jota arvostettiin todella paljon.

Kirjan lopussa Otto vieään Paiholaan, mielisairaalaan ja Simpauttaja pääsee kuin

koira veräjältä, vaikka osa kylästä epäilee hänen syyttömyyttään. Imppa taas menee takaisin kotiin, sillä hän tietää että hänen paikkansa on siellä.

Elokuva

Vaikka elokuvan juoni menee lähes käsi kädessä kirjan kanssa, se avasi eri asioita. Kirjaa lukiessani en tajunnut oikein, miksi Otto oli niin erikoinen kyläläisten mielestä. Vasta elokuva näytti minulle totuuden; hänellä ei ollut muita kuin puunaisensa. Niiden luona hän vietti vapaa-aikaansa äitinsä varoittelusta huolimatta. Elokuvasa oli hyvin sydäntä särkevä kohta, kun kylässä on juhannustanssit ja Otto muiden mukana haluaa tanssia. Hän pyytää vuorotellen naisia mukaansa tanssimaan, mutta kukaan ei lähde. Lopulta hän menee hieman surkukupaisen näköisesti tanssimaan yksin ja

jatkaa vaikka musiikki loppuikin. Rynnäsen äiti, Eeli säikähtää mitä Hilppa ja etenkin paikalla olevat kyläläiset ajattelisivat. Hän menee pyytämään Ottoa lähtemään kotiin.

Niinpä surullisena Otto lähtee polkemaan kotiin ja Eeli lähtee itkien pois. Siinä oli kylmä osoitus millaista elämä on ollut silloin; erilaisuutta ei hyväksytty ja äitien tehtävä oli auttaa lapsia sekä pitää perheen asemaa koossa.

Vertaus

Elokuvan paras puoli oli se, että tajusin kirjan tarkoituksen ja yleispiirteen. Veikko Kerttula on tulkinut kirjan erinomaisesti ja saanut kirjan tunnelman valkokankaalle.

Todellisuus

Tavallisesti kirjaa lukiessa ihmistä kiehtoo

juoni, juonenkäänteet ja kaikki se mikä on syntynyt kirjailijan mielikuvituksessa. Tämän kirjan kohdalla kiinnostuksen kohteena olivat tapahtumapaikka, ihmiset ja liittymäkohdat todellisuuteen. Simpauttaja kertoo oikeista tapahtumista ja olemassa olevista ihmisistä. Koko teos ei tietenkään ole sanasta sanaan todellisuutta.

Koska Turunen kertoi asiat realistisesti ja paljasti kylän salaisuuksia, hän oli hyvin vihattu vuosien ajan Vuonislahdessa. Vasta kun kirjassa esikuvina olleet henkilöt ovat kuolleet, on uusi sukupolvi ymmärtänyt kirjan todellisen arvon.

Kun Simpauttajaa esitettiin Vuonislahden kesäteatterissa, on se merkki anteeksiantosta.

Lopuksi

Heikki Turusen teos Simpauttaja saa minulta paljon kiitosta. Vaikka tekstiä oli vaikea välillä ymmärtää, olen iloinen että luin kyseisen kirjan. Kirja vaikutti minuun paljon.

Kirjassa pisti miettimään, että onko maailma todella niin julma. Miksi Ottoa piti syrjiä? Miksi hänestä tehtiin syntipukki? Onko samoja ongelmia vieläkin? Syrjitäänkö kehitysvammaisia tai mielenterveysongelmia? Miten siihen puututaan?

Syrjiminen ei varmasti lähde maailmasta koskaan. On aina olemassa ihmisiä, jotka eivät osaa suhtautua positiivisesti erilaisuuteen. Maailma muuttuu ja ihmisten on sopeuduttava sen mukana.

Tätä tutkielmaa oli osaksi mukava tehdä ja osaksi raskasta tehdä. Hyvät puolet olivat itse kirjan lukeminen ja sen analysointi. Oli pakko käyttää aivoja ja aikaa.

Kiitokset Lauriinalle!

Kirjoittelin tätä aivan sattumalta käsiini saamaani tutkielmaa Vuonislahti-lehteä varten samana päivänä kun tasan 40 vuotta sitten Simpauttaja julkistettiin elokuvana (Veikko Kerttula), takana oli Heikki Turusen taiteilijajuhlavuosi, joka sai alkunsa Simpauttaja-romaanin ilmestymisestä.

Kykyni eivät riitä arviomaan tämän nuoren naisen analyysiä syvemmillä, mutta kun kirjoittajaa kiinnosti isovanhempiensa ja äitinsäkin asuikylä, se sai ajoittain silmät kostumaan ja olemaan ylpeä kylän jälkikasvusta. Itsehän olin Simpauttajaa tehtäessä "mopopoika-iaassa" ja takaisin kotikylälle muuttaessa ajassa, jossa kyläläisten Heikkiä kohtaan, Lauriina Muikun analyysin mukaan, tuntuma viha oli muuttumassa anteeksiannoksi ja kunnioitukseksi.

Reino Kuivalainen

